JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Lahti, Vesa

Title: Haruki Murakami: Pimeän jälkeen

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2020

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Lahti, V. (2020). Haruki Murakami: Pimeän jälkeen. Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti, 1.11.2020. https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/haruki-murakami-pimean-jalkeen/

Haruki Murakami: Pimeän jälkeen

AM/30 ADMIN

VESA LAHTI (1.11.2020)

”Tyttö keskeyttää lukemisen ja katsoo ulos ikkunasta. Toisesta kerroksesta on hyvä näkymä alas vilkkaalle kadulle. Se on tähänkin aikaan varsin hyvin valaistu ja ihmisiä on liikkeellä runsaasti. Ihmisiä, joilla on päämäärä. Ihmisiä, joilla on tavoite. Ihmisiä, joilla ei ole tavoitetta. Ihmisiä, jotka tahtoisivat hidastaa ajan kulua. Ihmisiä, jotka tahtoisivat hoputtaa aikaa eteenpäin. Katseltuaan hetken sirpaleista näkymää tyttö hengittää muutaman kerran syvään ja palaa taas kirjansa pariin. Ojentaa kättään kahvikuppia kohti.”

Haruki Murakamin tuorein suomennettu teos *Pimeän jälkeen* alkaa suurkaupungin kuvauksella ylhäältä taivaalta nähtynä. Näkökulma supistuu vähitellen kertojan lähestyessä kaupungin katuja, kunnes päädytään ravintolaan ja siellä istuvaan tyttöön. Nyt kaupunkia tarkastellaan tytön silmin. Periaatteessa teoksen ydin on tässä. Tapaamme kertomuksen ja yön aikana ihmisiä, joilla on jokin tavoite tai sitä ei ole tai he eivät osaa sanoa mitä elämältään haluaisivat. Kello käy hyvin hitaasti.

Tarina alkaa kello 23:56 ravintolasta ja päättyy kello 06:53. Itse asiassa kaikki tapahtuu pimeän aikana, ei sen jälkeen. Mitä myöhemmin tapahtuu, jäänee arvoitukseksi.
Kirjan päähenkilö Mari kuluttaa aikaansa istumalla kahviloissa. Hän ei saa unta. Jotain on pielessä, mutta välttämättä me emme saa selville mikä on pielessä. Ehkä teoksen loppu antaa sille jonkinlaisen vastauksen. Hän on yhdeksäntoistavuotias opiskelija, joka on lähdössä Pekingiin yliopistoon. Hänellä on isosisko Asai Eri, joka vain nukkuu. On nukkunut yhtä mittaa jo kaksi kuukautta. Asai Eri ei ole sairas, mutta hän on omasta tahdostaan eristäytynyt perheestään ja muusta maailmasta. Hänen kauttaan Murakami avaa meille myös toisen maailman, hyvin intiimin ja absurdin. Mari tapaa kahvilassa Takahashin, nuoren pasunistin, joka harjoittelee lähistöllä bändinsä treenikämpässä. Näiden kahden keskustelut avautuvat aluksi lukijalle pienimuotoisena jutusteluna vailla sen suurempaa merkitystä. Vähitellen nämä yksinäiset yön kulkijat paljastavat myös jotain sisintään kaihertavaa, kuten Takahashi tässä puhuessaan opinnoistaan:

”Tarkoitan, että aloin ajatella näin: Ehkäpä sitä maailmoja erottavaa muuria ei ole oikeasti olemassa. Ja vaikka olisikin, niin se saattaa olla hutaisten kyhätty, pahvinohut tekele. Sellainen, johon ei tarvitse kuin vähän nojautua niin heti rysähtää läpi ja putoaa toiselle puolelle. Tai ehkä jopa niin, että se toinen puoli on jo livahtanut itse kunkin sisään ja väijyy siellä, emmekä me vain ole huomanneet. Siltä minusta alkoi tuntua. Sitä on kyllä vaikea selittää sanoin.”

Teoksen muita henkilöitä ovat tuntihotellin työntekijät: Kaoru, Komugi ja Korogi. Tarina saa myös dekkarimaisen vivahteen toimistovirkailija Shirakawan tekojen myötä. Yön tunnit etenevät hitaasti kohti valoa ja aamua. Murakamin teoksista tuttujen teemojen käsittely jatkuu. Kyse on eksistentialistisesta tyhjyydestä, irrallisuudesta ja yksinäisyydestä. Ollaan matkalla johonkin, mutta päämäärä on vielä arvoitus. Murakamin teksteissä on Kafkaa, Beckettiä, Camusta, Sartrea ja Dostojevskiakin. Usein kirjailijan henkilöillä kaikki on hyvin päällisin puolin, mutta jokin kalvaa heidän sisintään. Rakastettu on matkustanut pois (Norwegian Wood) tai kadonnut (Sputnik-rakastettuni) tai löytyy uudestaan (Rajasta etelään, auringosta länteen). Tässä teoksessa nämä teemat hämärtyvät ja ovat hankalasti hahmotettavissa, ellei ajatella tämän kaltaiseksi suhteeksi Marin tunnetta sisareensa. Parasta antia teoksessa ovat kuvaukset nukkuvasta Asai Erista. Näissä sananmukaisesti unenomaisissa ja hieman surrealistisissakin jaksoissa Murakami kiistatta vahvistaa lahjakkuuttaan ja osaamistaan.

” Around us, cause and effect join hands, and synthesis and division maintain their equilibrium. Everything, finally, unfolded in a place resembling a deep, inaccessible fissure. Such places open secret entries into darkness in the interval between midnight and the time the sky grows light. None of our principles have any effect there. No one can predict when or where such abysses will

swallow people, or when or where they will spit them out.
Free of all confusions, Eri now sleeps decorously in her bed. Her black hair fans out on her pillow in elegant wordless significance. We can sense the approach of dawn. The deepest darkness of the night has now passed.
But is this actually true?

” Ympärillämme syy ja seuraus lyövät taas kättä, yhteen liittymisen ja hajaantumisen välillä vallitsee tasapaino. Kaikki on loppujen lopuksi tapahtunut kaukana otteen ulottumattomissa, jonkin syvän halkeaman pohjalla. Sydänyön ja aamunkoiton välisenä aikana sen paikan sysimusta sisäänkäynti avautuu jossakin. Paikan, jossa kaikki meidän perustotuutemme menettävät tehonsa. Eikä kukaan osaa ennakoida, missä ja milloin tuo syvyys nielaisee jonkun, tai missä ja milloin sylkäisee ulos.
Tällä hetkellä Eri jo jatkaa unta omassa sängyssään, epäröimättä ja moitteetta. Viehättävänä viuhkana tyynylle levinnyt musta tukka huokuu sanatonta merkitystä. Aamun lähestymisen vaistoaa. Yön synkin osuus on jo kulkenut ohi.
Vai onko sittenkään?”

Edellä oleva englanninkielinen käännös Murakamin lähtötekstistä on amerikkalaisen kääntäjän Jay Rubinin käsialaa. Hän on kääntänyt tähän mennessä viisi Murakamin teosta. Periaatteessa mieleeni tulevat kulttuuriset erot, kun tarkastelen Antti Valkaman ja Jay Rubinin käännöksiä. Onko niin, että angloamerikkalainen lukija on mieltynyt hyvin lyhytsanaiseen, Hemingwayn tyyliin esitettyyn proosaan? Ehkä tällainen, osittain töksähtelevä ja lyhyt sanailu kuuluukin japanilaiseen kulttuuriin ja proosalliseen kerrontaan? Vai onko kyseessä huojahtelu Murakamin tuotannossa? En tiedä, kun en osaa japanin kieltä. Lukijana kohtasin samoja ongelmia Murakamin kirjassa *Värittömän miehen vaellusvuodet*. Sen sijaan suomen kielestä löytyy nautittavia vivahteita, kuten tässä: sydänyö, sysimusta, huokuu. Kääntäjä Antti Valkama onnistuu tavoittamaan Murakamin unimaailman kielen ja yöllisten vaeltajien dialogeihin särmää, vaikka toisaalta on todettava, että Murakami ei ole parhaassa vedossaan juuri teoksen vuoropuheluissa. Näistä muutamista kriittisistä kommenteistani huolimatta rohkenen suositella kirjaa, vaikka unettomien öiden seuralaiseksi.
Vielä lopuksi toive Tammelle Keltaiseen kirjastoon. Saattakaa nyt mahdollisimman nopeasti käännöstyön alle eräs Haruki Murakamin merkittävimmistä teoksista eli *The Wind-up Bird Chronicle*. Toru Okadan tarina ansaitsee tulla kerrotuksi myös suomen kielellä.
Haruki Murakami: *Pimeän jälkeen.* Suom. Antti Valkama. Tammi 2020. 209 s.
Haruki Murakami: *After Dark.* Translation Jay Rubin. Alfred A. Knopf. New York 2007. 191 p.

Vesa Lahti on runoilija, kirjoittamisen ja kääntämisen tutkija Jyväskylän yliopistosta